

Hochman Tibor És Miklós

Én vagyok a képen [jobboldalt] Miklós bátyámmal. Nagyon jóban voltunk egymással, és amikor Miklós megkapta az első fizetését, elvitt a fényképészhez, hogy csináljon kettőnkéről egy képet. 1943-ban készült a felvétel. 1938-ban Kárpátalja Magyarország fennhatósága alá került [Ekkor még nem került egész Kárpátalja magyar fennhatóság alá, csak Ungvár és Munkács környéke, amelyek az első bécsi döntéssel kerültek vissza átmenetileg Csehszlovákiától. Kárpátalját 1939 márciusában szállták meg a magyar csapatok. -- A szerk.]. Miklós, miután befejezte az általános iskolát, nem tanulhatott tovább. Olyan idők jártak, hogy apám a fizetéséből nem tudott eltartani öt embert. A magyarok 1941-ben bevezették a jegyrendszert az élelmiszerekre, a zsidók csökkentett fejadagokat kaptak [lásd: jegyrendszer Magyarországon (1940--1950)]. A Közellátási Minisztérium 1944. május 1-jén kelt 108.500. K. M. számú rendelete szabályozta a zsidók élelmiszer-ellátását. A rendelet meghatározta a zsidóknak járó fejadagokat -- például fejenként és hetenként 10 dkg hús, havonként 30 dkg cukor és 30 dkg étolaj járt. A zsidók közellátási szelvényívet nem kaphattak, a már kiosztott íveket 1944. május 3-ig vissza kellett szolgáltatni. A rendelet végrehajtásával kapcsolatos jegyek előállításáról és szétosztásáról a Közellátási Minisztériumnak, illetve a községi előjáróságnak kellett gondoskodnia. -- A szerk.]. A piacon minden nagyon drága volt. Miklós beállt tanulónak egy szabómesterhez. 1942-ben én is befejeztem az iskolát, és kénytelen voltam munka után nézni. Egy lakatosmesterhez szegődtem el tanoncnak, egy év tanulás után pedig munkába álltam a mester műhelyében. Ekkor 1943-mat írtunk. Munkácson 1944 tavaszán jelölték ki a gettót. A Zsidó és a Dankó utcát körbekerítették szögesdróttal, a város zsidóságát pedig kötelezték arra, hogy odaköltözzenek. Már néhány hete ott voltunk a gettóban, amikor a kapunál kitűztek egy hirdetőményt, hogy mindenki vegyen magához élelmet, szedje össze a holmiját, és készüljön fel az útra. Ungvárra vittek minket, a téglagyárba. Körülbelül tíz napot töltöttünk az ungvári gettóban. 1944 áprilisában marhavagonok gördültek a téglagyárhoz, azokba a kocsikba szállítottak föl minket. Tudtuk, hogy koncentrációs táborba visznek, a munkácsi gettóban már korábban keringtek a táborokról szóló híresztelések. Azt viszont egyikünk sem tudta, hogy ezek megsemmisítő táborok. Azt hittük, hogy kényszermunkatelepekről van szó, valami olyasmiről, mint a munkaszolgálat.

[Randolph L. Braham szerint Munkácson két gettót hoztak létre: 'A hozzávetőlegesen 13 000 munkácsi zsidót április 18-án parancsolták a gettóba. A gettó a város zsidónegyedében létesült: a Latorca, a Dankó, a Kálvin, a Töltés, a Zrínyi, a Munkácsi, a Szent Márton, a Mikes Kelemen, a Csokoli, a Zenész és a Malom utca tartozott hozzá', a másik gettót pedig a Sajovits-téglagyárban állították föl kb. 14 000 falusi zsidó számára (A magyar Holocaust, Budapest, Gondolat /Wilmington, Blackburn Inc. é. n. /1981/, 1. kötet 428. oldal). Braham szerint Munkácsról két részletben deportálták a zsidókat: először a Sajovits-téglagyárból (május 15-ig ez a művelet befejeződött), majd helyükre költöztették a munkácsi zsidókat, akiket május 19. és május 24. között deportáltak kilenc szerelvénnel. Braham nem említi, hogy a munkácsiakat átszállították volna Ungvárra. Elképzelhető, hogy Hochman Tibort ezen a ponton megcsalja az emlékezete, és nem az ungvári téglagyárba vitték át őket, hanem a városi gettóból kivitték a Sajovits-téglagyárba. De természetesen még az is lehetséges, hogy valamilyen okból egy részüket átszállították Ungvárra. Az Ungváron összegyűjtött kb. 18 000 embert a Moskovits-téglagyárban és a Glück-fatelepen zsúfolták össze, majd május 17. és május 31. között, öt transzportban deportálták Auschwitzba. -- A szerk.] Korán reggel érkezünk meg Auschwitzba. Majdnem tizenhat éves voltam, erős, jó felépítésű fiú. Engem és Miklós bátyámat elválasztottak a szüleinktől. Őket és az öcsémet beállították egy menetoszlopba, amelyet géppisztolyos német katonák felügyeltek. Estig maradtunk Auschwitzban, akkor ismét bevagoníroztak minket, és átszállítottak a katowicei táborba. Ez volt Auschwitz munkatábor. A bátyám másik lágerbe került [Föltehetően mindketten valamelyik gleiwitzi munkatáborba kerültek. Gleiwitz -- lengyel néven: Gliwice -- Katowice tözsomszedságában volt. -- A szerk.]. Reggeli után mindennap fősorakoztattak minket, és alakzatban vonultunk dolgozni. Katowicét is, akárcsak a többi lengyel várost, súlyosan megrongálták a bombázások. Szinte az egész város romokban hevert. Mi romot takarítottunk. A szerszámokat, lapátokat a táborban kaptuk meg, cipeltünk mindent a munkába, aztán meg vissza a lágerbe. Pihenőnap nem volt, számolatlanul múltak a napok és a hónapok. 1945 januárjában megindult a szovjet és az amerikai csapatok támadása, közeledett a front Auschwitzhoz. Menetoszlopba állítottak minket, és fölfegyverzett konvoj kíséretében áthajtottak a mauthauseni koncentrációs táborba. Útközben nem kaptunk sem enni, sem inni. Ötezren indultunk el Katowicéből, de Mauthausenba már kevesebb mint ezren érkezünk meg. Sokan éhen haltak az úton. Aki meg olyan gyöngy volt, hogy már nem tudott továbbmenni, azt a fegyveres kísérők agyonlőtték, odamentek hozzá, és pisztollyal főbe lőtték. Mauthausenban már nem dolgoztunk. Szinte egész idő alatt a priccseken hevertünk a fűtetlen barakkokban. Reszkettünk a hidegtől, teljesen elgyengültünk, tudtuk, hogy a halál elkerülhetetlen. Vagy az éhség, vagy az őrség végez velünk. Aztán beköszöntött 1945. május nyolcadika. Azon a reggelen az amerikai hadsereg egységei bevonultak a táborba. Ez a nap hozta meg számunkra a felszabadulást [Pár nappal korábban, 1945. május 3-án szabadult föl Mauthausen. -- A szerk.].